

THE 2ND BEIJING INTERNATIONAL GAY & LESBIAN FILM FESTIVAL

一群相愛的孩子
點燃影像的火燭
走進歧視的昏暗
照徹扭曲的晦陰
然後
吹起金號角
唱起彩虹的歌謠
然後
在自身的光影中舞蹈
神，愛我們
我們，愛我們
我們愛濁世人

Anders zijn mag

door Remy Cristini

‘Homoseksualiteit bestaat al sinds de Gele Keizer.’ Dit citaat wordt regelmatig aangehaald wanneer men in China schrijft over de geschiedenis van homoseksualiteit. Voor alle duidelijkheid: de legendarische Gele Keizer zou hebben geregeerd in de 27^e eeuw v.Chr. De bron waaruit het citaat afkomstig is bestaat echter pas tweehonderd jaar, waardoor men vraagtekens kan zetten bij de historische nauwkeurigheid. Wel staat vast dat het fenomeen homoseksualiteit al sinds mensenheugenis bekend is in China, want in de oudste historische teksten, verzameld in het Boek der Documenten, wordt al melding gemaakt van het verschijnsel.

Een van de opmerkelijkste vermeldingen uit de oudheid vinden we terug in de Dynastieke Geschiedenis van de Han. Daarin lezen we dat Keizer Ai, die regeerde van 6 v.Chr. tot 2 n.Chr., erg gesteld was op Dong Xian, een jongeman over wie wordt vermeld dat hij erg knap was. De bekendste passage gaat als volgt (zie achterkant *China Nu* 2005/1):

Dong Xian sliep vaak samen met de Keizer. Op een keer, toen ze overdag lagen te rusten, was hij in slaap gevallen op de mouw van de Keizer. Toen de Keizer wilde opstaan, zag hij dat Xian nog niet was ontwaakt. Hij wilde hem niet storen, dus sneed hij zijn mouw af waarna hij kon opstaan. Zo diep was zijn liefde voor Xian.

Samenleving

(Gay in China)

weer

Zo zijn er nog legio voorbeelden van klassieke verhalen en gedichten die handelen over de liefde tussen twee personen van hetzelfde geslacht, en ook in de beeldende kunst keert het thema regelmatig terug. Kunnen we hieruit afleiden dat homoseksualiteit een algemeen geaccepteerd verschijnsel was in het oude China? Ja en nee. Ja, omdat uit historische bronnen blijkt dat er inderdaad sprake is geweest van een bijna onafgebroken traditie waarin homoliefde – weliswaar onder verschillende benamingen – een voorkomend verschijnsel was waar men blijkbaar niet afwijzend tegenover stond. En nee, omdat deze liefde per definitie viel onder ‘buitenechtelijke activiteiten’ en niet werd erkend als basis voor een duurzame relatie die gelijkwaardig was aan een verbintenis met iemand van het andere geslacht. In de Confucianistisch geordende maatschappij was het huwelijk namelijk niet alleen een belangrijk sociaal instituut, het was bovenal een voorwaarde om te kunnen voldoen aan de morele verplichting jegens de voorouders om kinderen te verwekken en zo de bloedlijn van de familie voort te zetten. Wanneer we het hebben over tolerantie ten aanzien van homo-

seksualiteit in het oude China, moeten we dus een onderscheid aanbrengen tussen homoseksuele gedragingen en – zoals we het nu zouden noemen – een homoseksuele levensstijl.

Toen de eerste Jezuitische missionarissen enkele eeuwen geleden in China aankwamen, stelden zij geschokt vast dat ‘sodomie’ een wijdverbreide gewoonte was in het keizerrijk, en erger nog: dat niemand zich er druk over leek te maken. Anders dan bijvoorbeeld in de christelijke optiek, werd homoseksueel gedrag in het oude China niet gezien als zondig of moreel verwerpelijk. Van een homoseksuele levensstijl kon echter geen sprake zijn, gezien het Confucianistische beginsel van kinderlijke piëteit. Er heerste kort gezegd een relatief verdraagzaam klimaat waarin het niet zo veel uitmaakte wanneer iemand een homoseksuele voorkeur had, zolang je maar trouwde en kinderen kreeg.

Homoseksualiteit en communisme

Halverwege de twintigste eeuw kwam er met de invoering van de nieuwe staatsideologie, het communisme, een einde aan deze verdraagzaamheid. De leiders van de nieuwe Volksrepubliek, onder aanleiding van Mao Zedong, lanceerden vele campagnes om af te rekenen met de verdorvenheden uit het ‘feodale tijdperk’, met als doel om iedereen in China te doordringen van de nieuwe leer. In dit nieuwe normen- en waardenpakket was geen plaats voor frivoliteiten, alles en iedereen diende enkel bij te dragen aan de verwezenlijking van de communistische heilstaat. Het hoogtepunt van dit normatieve hervormingsbeleid werd bereikt tijdens de Culturele Revolutie. Homoseksualiteit, >

‘Noodgedwongen een dubbelleven: ‘normaal’ getrouwd voor de buitenwereld en heimelijk op zoek naar persoonlijk geluk.’

Remy Crstini

prostitutie, overspel en erotiek werden gezien als feodale overblijfselen, en homoseksuelen werden vervolgd als ‘reactionaire elementen’ die heropgevoed moesten worden. Bovendien hield de communistische ideologie er zeer puriteinse opvattingen over het huwelijk op na: relaties en huwelijken dienden voornamelijk gebaseerd te zijn op revolutionaire overwegingen en niet zozeer op romantische sentimenten. Ook gezinnen werden namelijk gezien als revolutionaire eenheden, die onder andere tot taak hadden nieuwe revolutionairen voort te brengen. Vanuit die optiek werd homoseksueel gedrag bestempeld als antirevolutionair en egoïstisch, in strijd met de dwingende norm om eigenbelang ondergeschikt te maken aan het gemeenschappelijke belang.

Ook na de dood van Mao Zedong en tijdens de eerste jaren van Deng Xiaoping’s hervormingsbeleid, was het voor Chinese homoseksuelen in de jaren ’80 en de eerste helft van de jaren ’90 nog altijd moeilijk om openlijk voor hun gevoelens uit te komen vanwege de sterke sociale controle, die mensen ervan weerhield normafwijkend gedrag te vertonen. In de grote steden ontstonden wel de eerste ontmoetingsplekken voor homoseksuelen, vaak parken of openbare toiletten. Niet zelden werden bezoekers van dit soort plekken gearresteerd op grond van ‘straatschenderij’, een aanklacht die voor velerlei interpretatie vatbaar was en feitelijk inhield dat men al opgepakt kon worden wanneer verschillende personen op een verdachte locatie stonden te praten. Uit de eerste studies die begin jaren ’90 in China werden gepubliceerd over de maatschappelijke situatie van homoseksuelen komt een somber beeld naar voren van een groep die onder zware psychologische en maatschappelijke druk stond, wat vaak inhield dat men noodgedwongen een dubbelleven leidde: ‘normaal’ getrouwd voor de buitenwereld en ondertussen heimelijk op zoek naar persoonlijk geluk.

Het internettijdperk

Met de intrede van het internet is er enige verandering gekomen in deze penibele situatie. Het werd mogelijk voor Chinese homoseksuelen om elkaar – virtueel – te ontmoeten zonder het risico te lopen gearresteerd te worden. Aanvankelijk ontstonden er vooral *online* praatgroepen en *chatrooms*, maar inmiddels bestaan er talloze Chinese websites die volledig gericht zijn op homoseksuelen. Doordat deze nieuwe ontmoetingsplekken zo gemakkelijk toegankelijk zijn en bovendien fysieke afstand op het internet geen rol speelt, is er sinds het internettijdperk eigenlijk pas echt sprake van een Chinese homoseksuele gemeenschap. Iedereen die beschikt over een computer en een internetaansluiting heeft toegang tot alle informatie die binnen deze gemeenschap wordt uitgewisseld, en kan bovendien zelf vragen stellen, deelnemen aan discussies, of gelijkgestemden leren kennen in één-op-één-conversaties.

Het internet zorgde er al snel voor dat ook het sociale verkeer *offline* verbeterde. homoseksuelen waren niet langer aangewezen op onfrisse ontmoetingsplekken, maar konden elkaar nu georganiseerd treffen in gangbare uitgaansgelegenheden zoals disco’s en karaokebars. Aanvankelijk sprak men af in populaire bestaande etablissementen, maar het duurde niet lang voordat de eerste ‘echte’ homogelegenheden de deuren openden, mede aangezien de uitbaters zich konden verzekeren van genoeg klandizie, enkel door het plaatsen van enkele berichten op bepaalde internetsites.

‘Het internet zorgt er voor dat ook het sociale verkeer offline verbetert.’

Het huidige klimaat

De opkomst van het internet alsmede de voortschrijdende economische groei hebben ervoor gezorgd dat de Chinese maatschappij de afgelopen tien jaar sterk is veranderd. Met name de grote steden hebben verdacht veel weg van een consumptiemaatschappij, waar eenvormigheid heeft plaatsgemaakt voor een bonte verscheidenheid aan stijlen en trends die op hun beurt de vorming van een pluralistische maatschappij hebben bevorderd. Hoewel in het China van vandaag de dag ‘de massa’ officieel nog altijd op de eerste plaats komt, hebben de economische hervormingen uiteindelijk geleid tot een onstuitbare opleving van het individualisme. Het internet, dat zich zoals gezegd uitstekend leent als communicatiemiddel binnen gemeenschappen met een gedeelde interesse, heeft er daarnaast toe bijgedragen dat men zich sneller en duidelijker kan identificeren met een bepaalde maatschappelijk stroming of groep. De angst om ‘af te wijken’ is hiermee afgenomen, omdat er nu immers tegenoverstaat dat je ook duidelijk ergens ‘bij hoort’, en je dus niet meer alleen staat in je anderszijn. Deze factoren zijn uiteraard van groot belang geweest voor de veranderende positie van Chinese homoseksuelen. Zij hebben zich ontwikkeld van een haast onzichtbare groep tot een vrij zelfverzekerde gemeenschap met een bloeiende internetcultuur en eigen uitgaansgelegenheden. We zouden zelfs voorzichtig kunnen spreken van een emancipatieproces.

Jonge Chinese homoseksuelen, de huidige

tieners en twintigers die in deze nieuwe maatschappij zijn opgegroeid, zijn over het algemeen een stuk zelfbewuster dan de oudere generaties. Doordat zij zoveel gemakkelijker toegang hebben tot informatie en de middelen om met gelijkgestemden in contact te komen, verloopt het proces van herkenning en acceptatie van de eigen seksuele geaardheid voor deze jongeren een stuk soepeler. Bovendien worden in steeds meer Chinese steden uitgaansgelegenheden voor homoseksuelen geopend, en zelfs travestie begint een steeds algemener verschijnsel te worden. Het klimaat lijkt dus aanzienlijk te zijn verbeterd, maar voor veel homoseksuelen is er nog een wezenlijk obstakel dat hen ervan weerhoudt openlijk een homoseksuele levensstijl na te streven: het thuisfront. Kinderlijke piëteit, de morele verplichting jegens de (voor)ouders zoals verkondigd door het Confucianisme, heeft ook in het moderne China niet aan gezag ingeboet. Veel jongeren die van zichzelf weten dat zij homoseksueel geaard zijn, houden in hun achterhoofd dat ze op een dag zullen moeten trouwen, ‘voor hun ouders’. Vaak proberen zij hun homoseksualiteit voor familieleden verborgen te houden, en het huwelijk onder allerlei voorwendsels zo lang mogelijk uit te stellen. In sommige gevallen sluiten een homoseksuele man en een homoseksuele vrouw een verbond, en arrangeren een ‘schijnhuwelijk’ om zo beide families tevreden te stellen. Na enkele jaren de schijn te hebben opgehouden, scheiden

> **vervolg op bladzijde 39**

China is de laatste jaren een waar Mekka geworden voor autofabrikanten. De Duitse autofabrikant Volkswagen verkoopt er bijvoorbeeld al meer auto's dan op de thuismarkt Duitsland.

Het zijn vooral goedkope auto's, hoewel het een waar fortuin is voor de meeste Chinezen, die gewild zijn. Meer dan de helft van de in China verkochte auto's zit in de prijsklasse van € 3.000 tot € 11.000. Als 5% van de verkochte auto's meer dan € 20.000 heeft gekost, is dat veel. Aan de prijzen is het niet af te zien, maar voor Chinezen is een auto zeker een statussymbool. Een terreinwagen als de Landwind is niet het eerste waar een Chinees aan denkt als hij een auto wil kopen. Chinezen kiezen eerder een Volkswagen Passat dan een SUV. Terwijl het in Amerika een hele rage is om in een SUV te rijden, ziet de Chinese consument een dergelijke auto meer als een vervoermiddel voor op het platteland. Bovendien hebben terreinwagens niet de reputatie zuinig met brandstof te zijn. Maar verschil moet er zijn en voor wie echt gezien wil worden, wordt ook in het duurdere segment SUV's aangeboden. Zo introduceerde Ford afgelopen mei tijdens de beurs Auto Shanghai de in Amerika geproduceerde ultra-luxe Lincoln Navigator met een prijskaartje voor de Chinese markt van ongeveer € 80.000.

Het snelgroeiende wagenpark levert de nodige problemen die om oplossingen vragen. Grote steden als Peking en Shanghai kennen een toenemend fileprobleem. Mega-investeringen zijn nodig om het wegennet uit te breiden. Naast luchtverontreiniging en infrastructurele problemen is het de honger naar brandstof die de regering de meeste zorgen baart. In augustus van dit jaar werd China opgeschrikt door een benzinetekort met als gevolg lange rijen voor lege of gesloten pompstations. Eén ding is duidelijk geworden: China kan de groeiende energieconsumptie als gevolg van het explosief uitdijende autopark nauwelijks aan.

Voor autoproducenten – met de groeicijfers van 2002 en 2003 en een potentieel van 1,2 miljard klanten in gedachte – kan dit een nare droom worden. In 2004 stegen de verkoopcijfers al lang niet zo spectaculair als in de jaren daarvoor (15%). Voor 2005 wordt een nog lagere groei voorspeld.

Het adviesbureau McKinsey ziet een probleem in de sterk groeiende productie van Chinese auto's. Als het land in 2010 niet de tweede grootste automarkt ter wereld wordt, dan kan het probleem van overproductie en overcapaciteit wel eens immens worden. De oplossing voor de autofabrikanten is exporteren naar de VS en Europa. De Chinese export van auto's is echter nog vooral op het Midden-Oosten en Afrika gericht en bedroeg vorig jaar nog geen 50.000 voertuigen. Chinese auto's worden in Europa en de VS nog als een curiositeit gezien. Twee Chinese bedrijven die graag willen exporteren zijn Chery Automobile Co. en Geely, maar beide hebben in het buitenland een sterk imago probleem.

Made in China

Dat de internationale markt voor Chinese producenten moeilijker zal zijn dan de binnenlandse moge duidelijk zijn. Een bijkomend probleem is het imago van China als goedkope kopieermachine. Bij buitenlandse investeerders doet de grap de ronde dat Chinezen copyright vertalen als het recht om iets na te maken. Chery Automobile Co., een staatsbedrijf, heeft problemen met GM. GM beticht het Chinese bedrijf ervan met haar model QQ de Chevrolet Spark c.q. Daewoo Matiz te hebben gekopieerd. Laat deze kleine stadsauto met een productie van 160.000 stuks nu Chery's meest populaire product zijn. GM Daewoo heeft tegen Chery inmiddels een rechtszaak aangespannen maar er valt tegen dit soort piraterij weinig te doen. Patentzaken zijn geen eenvoudige zaak in China. Toyota stapte een

paar jaar terug in China naar de rechter omdat Geely voor een nieuw model zijn logo had nagemaakt. Helaas voor Toyota, de Chinese rechtbank stelde Geely in het gelijk. Binnenkort krijgt Volkswagen concurrentie van een bedrijf uit Jiangbei die de Golo op markt gaat brengen. En die lijkt niet alleen in naam maar ook in uiterlijk precies op een Volkswagen Polo. Hoe zit het met de Landwind? De auto lijkt een tweelingbroertje of misschien zelf kloon van de Opel Frontera. Dat er sprake is van schending van copyright is echter zeer onwaarschijnlijk.

Via Isuzu zit GM, waartoe ook Opel behoort, zelf in de joint venture.

Na de testrit komt een Japanner op me af en vraagt hoe de auto rijdt. Goed dus. 'Maar de auto is toch in China gebouwd?' Kennelijk moet dit een reden zijn om het als product te wantrouwen. Maar waarom? Echt Chinees is de auto toch ook weer niet, met een Mitsubishi 2.4 liter benzinemotor die onder de kap zit. En wat is kwaliteit? Importeur Bijvelds geeft zelf aan in interviews: 'Het is geen Mercedes, maar je hebt wel veel auto voor weinig geld'. 友

vervolg bladzijde 35

deze koppels meestal, waarna de druk van de familie over het algemeen minder wordt. Toch zijn er – via het internet – de nodige verhalen bekend van homoseksuele partners die na jaren van geestelijke kwelling in een heteroseksueel huwelijk, hun geaardheid niet langer kunnen verbergen, en uit frustratie en schuldgevoel de waarheid aan hun echtgeno(o)t(e) opbiechten. Dat zijn uiteraard erg pijnlijke situaties, en veel homoseksuele jongeren hopen dan ook vurig dat het voor hen nooit zo ver hoeft te komen.

Hoewel de situatie waarschijnlijk niet van de ene op de andere dag zal veranderen, zijn er wel hoopvolle tekenen dat er in de Chinese maatschappij steeds meer begrip komt voor homoseksuelen. Zo zijn er de afgelopen tien jaar enkele Chinese films gemaakt over dit thema die een steeds groter publiek weten te bereiken. In Peking is zelfs tweemaal een homofilmfestival georganiseerd waar veel belangstellenden op afkwamen, en ook andere media zoals tijdschriften, kranten en televisie wijden steeds meer aandacht aan het onderwerp. De algemene tendens in de berichtgeving is, dat zaken als een gedwongen huwelijk en het moeten verbergen van je ware aard eigenlijk niet meer van deze

tijd zijn. Zelfs de Chinese overheid mengt zich voorzichtig in de kwestie. Aangezien de aids-epidemie momenteel in Azië steeds zorgwekkender vormen aanneemt, moet er een klimaat gecreëerd worden waarin openhartig gepraat kan worden over risicovol seksueel gedrag. En het is duidelijk dat voor een succesvolle campagne ook homoseksualiteit bespreekbaar zal moeten zijn. Sociologen benadrukken in die context bovendien dat maatschappelijke erkenning van homoseksuele relaties niet alleen een goede zaak zou zijn voor de homo-emancipatie, maar dat ook de volksgezondheid gebaat is bij meer langdurige relaties onder homoseksuelen in plaats van wisselende seksuele contacten.

Homoseksualiteit mag dan zo oud zijn als de Gele Keizer, in het hedendaagse China blijft het vooralsnog een controversieel onderwerp, waarbij het moderne mensbeeld en het nieuw verworven individualisme botsen met traditionele opvattingen over familie en maatschappij. Maar momenteel lijkt het in ieder geval voor de jongere generatie homoseksuelen in China de goede kant op te gaan. 友

Remi Cristini is sinoloog en werkt aan een proefschrift over homoseksualiteit in China